

OBSAH

Úvod překladatelův	13
Ze života Miltonova	15

ZTRACENÝ RÁJ

KNIHA PRVNÍ

Tato první kniha podává předem stručně celý předmět, neposlušnost člověka, a odtud ztrátu ráje, kamž byl postaven. Potom dotýká se prvotní příčiny jeho pádu, hada, či spíše Satana v hadovi; kterýž povstav proti Bohu a strhnuv na svou stranu mnohé pluky andělské, byl na rozkaz Boží se vsí svou rotou vyhnán z nebe do širé propasti. Ten čin odbyvši, spěchá báseň k jádru věci, předvádějíc Satana s jeho anděly nyní zapadlé v pekle, popisovaném zde nikoli uprostřed, neboť se as předpokládá, že země a nebe posud nestvořeny, dojísta pak posud neproklety, alebrž v místě naprosto temném, nejpříhodněji zvaném Chaos. Zde Satan s anděly svými leže ve žhoucím jezeře, ohromen a užaslý, po jisté době se probírá jako z omámení a volá k sobě toho, jenž řádem a hodností mu byl nejbliž; rokuje o svém bídném pádu. Satan budí všechny svoje čty, jež potud stejně zmámeny ležely; i vstávají; jich množství, šik bitevní, jich přední vůdcové, pojmenovaní dle model potom známých v Kanaan a krajích přilehlých. K nim Satan promlouvá, těší je nadějí na znovudobytí nebe, posléze však říká jim, že má býti stvořen nový svět a nový druh bytostí, dle dávného proroctví či pověsti v nebesích; neboť že andělé byli dávno před tímto viditelným tvorstvem, bylo míněním mnohých starých Otců. Vyšetřiti pravdivost tohoto proroctví a co na základě toho předsevzíti, odkazuje plně radě. Poté podnikání jeho soudruhů. Pandaemonium, palác Satanův, zvedne se, náhle z hloubi zbudován; pekelní Knížata zasednou tu k radě. 21

KNIHA DRUHÁ

Když porada začala, Satan uvádí, zdali jest se odvážiti nové bitvy k vydobytí nebes; někteří k ní radí, jiní z toho zrazují. Přednost dána návrhu třetímu, Satanem prve zmíněnému: vyšetřiti pravdivost onoho proroctví či podání o jiném světě a jiném druhu tvorstva, jim samým rovného či nepřiliš nižšího, jež má býti v ten čas stvořeno. Pochybnost, kdo má býti poslán na ten nesnadný zkum. Satan, jich náčelník, sám se uvoluje

k cestě, jest uctíván a veleben. Rada tím skončena. Ostatní ubírají se různými směry a k různým zaměstnáním, jak náklonnost je vede, aby si ukrátili čas, než se Satan vrátí. Ten přijde na své pouti ku branám pekelným, nalézá je zavřeny; i kdož seděli tu k jich ostrhání, jimiž jsou mu posléze otevřeny, a objeví mu velikou propast mezi peklem a nebem; s jakou obtíží ji přejde, řízen Chaosem, vladařem toho místa, až spatří tento nový svět, jehož hledal. 49

KNIHA TŘETÍ

Bůh sedě na trůně vidí Satana letícího k tomuto, tehdy nově stvořenému světu; ukazuje ho Synovi, jenž sedí jemu po pravici. Předpovídá zdar Satanův při svádění lidstva; očišťuje svoji vlastní spravedlnost i moudrost všeliké výtky, ježto stvořil člověka svobodného a dosti schopného, aby odolal svému pokušiteli; projevuje však vůči němu úmysl milosrdenství, ježto neklesl z vlastní zloby, jako byl učinil Satan, ale jím sveden. Syn Boží vzdává chválu Otci za projev milosrdného úmyslu s člověkem; leč Bůh prohlašuje znovu, že milost nemožno člověku poskytnouti bez uspokojení spravedlnosti božské; člověk urazil velebnost Boží touže po božství a musí tudíž se vším potomstvem smrti propadlým umřít, leč by se našel někdo schopný odpykati jeho vinu a podstoupiti jeho trest. Syn Boží sám se nabízí jako výkupné za člověka; Otec jej přijímá, ustanovuje jeho vtělení, prohlašuje povznesení jeho nade všechna jména na nebi i na zemi; přikazuje všem andělům, aby se mu klaněli; ti poslechnou a plným sborem pějíce ke svým harfám, velebí Otce i Syna. Zatím Satan přistane na holé vypuklině nejzazšího okruhu tohoto světa; kdež kráčeje, nalézá nejprve místo, zvané potom Předpeklím Marnosti; které osoby a věci tam zalétají; odtud přichází ku bráně nebeské; popis přístupu po schodech a vod nad oblohou, jež kol ní tekou; jeho cesta odtud ke kouli slunečné; nalézá tu Uriele, vládce této koule; leč prve mění se v podobu nižšího anděla a předstíraje horlivou touhu shlédnouti, co nově stvořeno i člověka, ježž tam Bůh postavil, vyptává se ho na místo jeho sídliště a zví směr; sestoupí nejprv na vrch Niphates. 83

KNIHA ČTVRTÁ

Spatřiv nyní ráj a blízek místa, kde teď musí pokusit se o smělý podnik, jehož se podjal sám proti Bohu a člověku, upadá Satan ve mnohé pochybnosti a vášně, strach, závist a zoufalství; posléze však se utvrzuje ve zlém a putuje dále k ráji, jehož vnější vzhled a poloha se popisuje; přeskočí ohradu a usedá v podobě kormorána na Stromě Života, jakožto nejvyšším v zahradě, aby se rozhlédl. Popis zahrady; Satan prvně vidí Adama

i Evu; diví se jejich krásné podobě a šťastnému postavení, avšak odhodlán pracovati k jejich pádu; vyslechne jich hovor, z něhož vyrozumí, že jim bylo pod trestem smrti zapověděno jísti se Stromu poznání; i hodlá na tom založiti svoje pokušení svedením ku přestupku; pak je prozatím opouští, aby se jinak dověděl více o jejich stavu. Zatím Uriel, sestoupiv po paprsku slunečním, varuje Gabriele, jenž opatruje bránu ráje, že jakýsi zlý duch unikl z propasti a minul v poledne jeho okruh v podobě dobrého anděla, míře k ráji, a pak prozrazen na vrchu zuřivými posunků. Gabriel slibuje, že jej do rozbřesku najde. Přichází noc, Adam s Evou rozmlouvají o svém odpočinutí; popis jejich besídky; jich večerní pobožnost. Gabriel veda pluky noční strážce na obchůzku rájem, vysílá dva silné anděly k chýšce Adamově, by tu zlý duch Adamovi a Evě ve spaní neublížil; i naleznou jej u Evina ucha, an ji pokouší ve snu, a přivedou jej vzpouzejícího se ku Gabrielovi; jímž vyslýchán, odpovídá pošklebně a strojí odpor; leč vyrušen znamením s nebe utíká z ráje. 107

KNiha PÁTÁ

Za nastalého jitra vypravuje Eva Adamovi svůj trudný sen; jemu se nelíbí, leč těší ji; vycházejí po svých denních pracích; jich ranní píseň u dveří jejich chýšky. Aby člověk neměl výmluvy, posílá Bůh Rafaele připamatovati mu jeho poslušnost, jeho volné postavení, jeho blízkého nepřitele, kdo je to a proč je mu nepřitelem, i co jiného věděti by Adamovi snad prospělo. Rafael sestupuje do ráje; popis jeho zevnějšku; Adam znamená z daleka jeho příchod, sedě u dveří své chýše; vychází mu vstříc, uvádí jej do příbytku a častuje nejvybranějšími plody ráje, Evou nasbíranými; jejich rozhovor u stolu. Rafael vyřizuje své poselství, připomíná Adamovi jeho stav i jeho nepřitele. K žádosti Adamově vypravuje, kdo onen nepřítel jest i jak se jím stal, počínaje od první jeho vzpoury na nebi a jejího podnětu: jak vytrhl s pluky svými do končin severních a zde je vyběhl, aby s ním se vzbouřili; přemluví všechny, kromě jediného serafa Abdiele, jenž zavrhuje a potírá jeho důvody a pak ho opouští. 143

KNiha ŠESTÁ

Rafael pokračuje u vypravování, jak Michael a Gabriel vyslání bojujati se Satanem a jeho anděly. Popis první bitvy; Satan a jeho mocnosti ukrývají se v noc; ten svolá radu i vymyšlí dábské stroje, jež v bitvě druhého dne uvádějí Michaela i jeho anděly v jakýs nepořádek; ale tito posléze, šhubajíce hory, zasykali moc i stroje Satanovy. Když tím však různice neskončena, posílá Bůh třetího dne Messiaše, svého Syna, je-

muž zachoval slávu onoho vítězství. Ten, došed s mocí oteckou na místo a poručiv všem svým plukům postáti mlčky po stranách, vjede s vozem a hromem svým doprostřed nepřátel a stihá je, neschopné odporu, ku hradbě nebeské, kteráž se otevírá a oni s hrůzou a zmatením řítí se v místo trestu, v hlubině jim přichystané. *Messiáš vrací se u vítězoslávě k Otcí.* 173

KNIHA SEDMÁ

Ku prosbě Adamově vypravuje Rafael, jak a proč byl tento svět prvně stvořen; že Bůh po vyhnání Satana i jeho andělů z nebe projevil záměr stvořiti svět jiný i jiné tvory tuto bydlicí; vysílá Syna svého ve slávě a průvodu andělů vykonati dílo tvorby v šesti dnech; andělé slaví hymnami výkon ten, a jeho opětný návrat do nebes. 207

KNIHA OSMÁ

Adam dotazuje se po pohybech nebeských, i dostává se mu odpovědi nejisté a napomenutí, aby se raději pídil po věcech vědění hodnějších. Adam souhlasí, a posud žádostiv Rafaele zdržeti, vypráví mu, nač se od vlastního stvoření pamatuje: o svém postavení do Ráje; svém hovoru s Bohem ve příčině samoty a vhodné společnosti; svém prvním setkání a sňatku s Evou; promlouvá o tom s andělem, kterýž opakovan výstrahy, odchází. 231

KNIHA DEVÁTÁ

Oběhnuv zemi, Satan vrací se s promyšlenou lstí za noci v mlze do ráje a vchází v hada spícího. Adam a Eva vycházejí z rána po své práci, již Eva navrhuje rozdělití na několik míst, aby každý pracoval zvlášť. Adam nesouhlasí, připomínaje nebezpečí, aby ji, našed samotnu, nenapadl nepřítel, před nímž byli varováni. Eva nechťíc býti považována za neobežrelou nebo nedosti pevnou, trvá na svém odchodu, tím žádoucnějším ke zkoušce její síly. Adam posléz povoluje. Had nalezne ji samotnu, jeho lstný příchod, zprvu pozorování, pak hovor s mnohým pochlebným vynášením Evy nade všechny jiné tvory. Eva udivena, že slyší hada mluvit, ptá se, kterak nabyl lidské mluvy a potud nebývalého rozumu; had odpovídá, že ochutnáním plodů jistého stromu v sadě nabyl řeči i rozumu, byv potud obou prázden. Eva žádá, aby ji ke stromu dovedl a shledává, že je to Strom Vědění zakázaného; had, stav se nyní smělejší, mnoha obmysly a důvody přiměje ji posléze k jídlu. Když chut jí lahodí, uvažuje chvíli, má-li se podělití s Adamem, či nic. Koneč-

ně mu ovoce přináší; vypráví, co ji pohnulo z něho pojísti. Adam zprvu žasne, vida však ji ztracenu, umiňuje si z horlivé lásky zahynouti s ní a umenšuje přestupek, pojí rovněž ovoce. Účinky toho u obou; snaží se zakryti svoji nahotu; počínají se svářiti a obviňovati navzájem. 251

KNIHA DESÁTÁ

Když seznan přečin člověka, strážní andělé opouštějí ráj a vzletají do nebe obhájit své bdělosti, i docházejí uznání, an Bůh prohlásí, že vstupu Satanova překaziti nemohli. Posílá Syna svého soudit vinníky; ten tedy sestupuje a pronáší soud; potom soucitně oba přioděje a vrací se. Hřích a Smrt, sedíce dotud v branách pekelných a cítíce podivnou účastí úspěch Satanův na tomto novém světě i hřích člověkem tu spáchaný, rozhodnou se nesezení déle zavření v pekle, ale následovati svého pána Satana do sídla člověkova. Aby usnadnili cestu z pekla na svět vezdejší i zpět, dláždí širokou silnici či most přese Směs po stopě Satanem prvně ražené. Potom míříce na zemi, potkají ho pyšného na svůj úspěch, vracejícího se do pekla; vzájemná jejich blahopřání. Satan přichází do Pandémonia, v plné schůzi chlubně líčí svůj úspěch vůči člověku; místo pochvaly častován obecným sykotem všeho posluchačstva, změněného náhle i s ním v hady podle ortele v ráji nad ním vyřknutého; potom zlákáni preludem zakázaného stromu, před nimi vypučelého, chtivě sáhajíce po ovoci, žvýkají prach a hořký popel. Postup Hříchu a Smrti. Bůh předpovídá konečné vítězství Synovo nad nimi a obnovu všech věcí; prozatím však káže andělům provésti různé změny na nebesích i v živlech. Adam, víc a více znamená svůj kleslý stav, trpce naříká, odmítá Evinu soustrast; ta setrvává, a posléz jej usmíruje; potom k odvrácení kletby mající patrně přejíti na potomky, radí Adamovi k násilnostíem, jichž on neschvaluje, nýbrž pojav lepší naději, připomíná jí slib posléze učiněný, že símě její pomstí se hadovi a pobízí ji, aby s ním hledala usmíření uraženého Božstva kajícností a prosbou. 291

KNIHA JEDENÁCTÁ

Syn Boží předkládá Otcí modlitby našich prarodičů nyní kajících a přimlouvá se za ně. Bůh je přijímá, ale prohlašuje, že v ráji dále obývati nesmějí. Posílá Michaela s četou Cherubů, aby je vyhostil, ale napřed odhalil Adamovi věci budoucí. Michaelův sestup. Adam ukazuje Evě jistá zlověstná znamení; znamená příchod Michaelův; vychází mu v ústrety. Anděl ohlašuje jejich nastávající odchod. Nářek Evin. Adam se hájí, ale podrobí se. Anděl uvádí jej na vysoký chlum; předvádí mu u vidění, co se udá do Potopy. 327

Anděl Michael vypráví dále, co se udá po potopě; na to zmíniv se o Abrahamovi, dospívá ponenáhlu k výkladu, co bude ono símě ženy, slíbené Adamovi a Evě při pádu; o jeho vtělení, smrti, vzkříšení a nanebevstoupení; stav církve až do jeho druhého příchodu. Velice uspokojen a zkonejšěn tímto líčením a sliby, sestupuje Adam s Michaelem s návrší, budí Evu, jež zatím stále spala, avšak zkonejšena lehkými sny v klid mysli a poddajnost. Michael vyvádí je za ruce z ráje, an ohnivý meč vlaje za nimi a Cherubové zaujímají svá postavení, aby ostržili toho místa. 357

Poznámky 378